

Акушерлік және гинекология кафедрасы

044-34/

Жұмыс оқу бағдарламасы

1стр. из 12

«Оңтүстік Қазақстан медицина академиясы» АҚ		АО «Южно-Казахстанская медицинская академия»
Акушерлік және гинекология кафедрасы		044-34/
Жұмыс оқу бағдарламасы		1стр. из 12

«Оңтүстік Қазақстан Медицина Академиясы» АҚ

жанындағы медицина колледжі

« Бекітемін»

Медицина колледжінің директоры

М.А. Отыншиев

«31» 06 2018ж

ЖҰМЫС ОҚУ БАҒДАРЛАМАСЫ

Пән: «Акушерия және гинекология»
Мамандығы-0301000 «Емдеу ісі»
Біліктілігі-0301013 «Фельдшер»
Курс: 4
Семестр: VII, VIII
Сағат саны: 130
Теория:34
Тәжірибе: 96

Шымкент 2018ж.

044-34/16(131)

Акушерлік және гинекология кафедрасы

044-34/

Жұмыс оқу бағдарламасы

2стр. из 12

«Оңтүстік Қазақстан
медицина академиясы» АҚ

АО «Южно-Казахстанская
медицинская академия»

Акушерлік және гинекология кафедрасы

044-34/

Жұмыс оқу бағдарламасы

2стр. из 12

Жұмыс оқу бағдарламасы ҚР ЖМББС мен үлгілік кәсіптік оқу бағдарламасына өзгертулер мен толықтырулар енгізу туралы ҚР ДСЖӘД министрінің 29.07.2016ж №661 бұйрығына сәйкес және ҚР ДС министрінің 05.08.2010ж. №604 бұйрығымен бекітілген үлгілік оқу бағдарламасы негізінде құрастырылды.

Кафедра мәжілісінде талқыланып және мақұлданды.

Хаттама №_1_ « 28» 08. 2018 ж

Кафедра менгерушісі м.ғ.к., доцент м.а. *Р.Тлеу* Тлеужан Р.Т.

«ОҚМА» АҚ жанындағы медицина колледжінің

әдістемелік кеңестің мәжілісінде қаралды және бекітілді.

№ 1 хаттама « 31 » 08 2018ж

Әдістемелік кеңес төрайымы *асф* Джуманкулова Н.Р

Дайындағандар: оқытушы Коптаева А.К

оқытушы м.ғ.м Тулкибаева Р.Н

Мазмұны

1. Түсіндірме жазба -----	4
2. Пәнді оқытудың жоспарлы нәтижелері -----	5
3. Пәннің мазмұны және тақырыптық жоспары -----	6
4. Білім беру үрдісін ұйымдастыру және жүзеге асыруға қойылатын талаптар-	19
5. Жоспарланған білім беру нәтижесін бақылау-----	19
6. Ұсынылған әдебиеттер және оқыту құралдары-----	24

1. Түсіндірме жазба

Жұмыс оқу бағдарламасы ҚР ЖМББСмен үлгілік кәсіптік оқу бағдарламасына өзгертулер мен толықтырулар енгізу туралы ҚР ДСЖӘД министрінің 29.07.2016ж №661 бұйрығына сәйкес және ҚР ДС министрінің 05.08.2010ж. №604 бұйрығымен бекітілген үлгілік оқу бағдарламасы негізінде құрастырылды.

«Акушерия мен гинекология» пәнін оқытудың өзектілігі Қазақстандағы демографиялық жағдай мен денсаулық сақтау жүйесіндегі МСАК-тің (ПМСП) басымдығымен анықталып отыр.

МСАК деңгейінде көрсетілетін медициналық көмектің қол жетімділігін және сапасын, сонымен қатар жүйелілігін арттыру, халықаралық ДДҰ (ВОЗ) стандарттарына сәйкес ана мен балаға арнайы мамандандырылған көмек көрсету, отбасын жоспарлау мен қауіпсіз ана болуды қамтамасыз етудің тиімді жүйесін құру үшін медико-санитарлық алғашқы көмек қызметкерлерін кеңес беру дағдысына баулай отырып, пациент мәселесіне бағытталған фельдшерді дайындау маңызды.

«Акушерия мен гинекология» пәні «Жалпы практикадағы фельдшер» модуліне жатады және «Қауіпсіздік пен сапа», «Денсаулықты нығайтумен» тығыз байланыста оқытылады және келесі бөлімдерді қамтиды:

Пәнді оқыту оқушылардың базалық және кәсіптік құзыреттілігін меңгеруді қарастырады. Оқу курсы бір семестрге жоспарланып, зерделеу сынағы мен аяқталады.

Пәннің мақсаты: акушерия-гинекология көмегінің жүйесін білетін, қалыпты және патологиялық өзгерістері бар жүкті әйелдерге алғашқы көмекті көрсете алатын білікті фельдшер дайындау.

Пәннің міндеті: әйелдерге медициналық қызмет көрсетудегі профилактикалық

шаралардың принциптеріне, ана мен бала денсаулығын қорғау туралы заңнамалық және нормативті-құқықтық құжаттамаларға, этикалық және құқықтық нормаларды, ауруханаішілік инфекциялардың алдын алуды және жүкті әйелдерге, босанатын және босанған әйелдерге күтім жасау мәселерін білуге аса назар аударылады.

1. **Модуль:** «Жалпы практикадағы фельдшер»
2. **Пәнді оқытудағы жоспарлы нәтижелері**

Стандартта және білім беру бағдарламасында нәтижелер	Типтік оқу бағдарламасында жоспарланған білім берудің нәтижелері
<p>Студент келесі құзыреттіліктерді игерулері тиіс:</p> <p>Базалық:</p> <p>БК-2. Этика</p> <p>БК2.2. Этикалық принциптер:</p> <p>Кәсіптік этикалық қағидаттарын сақтайтынын көрсетеді.</p> <p>БК-3.Коммуникация және командада жұмыс істеу</p> <p>БК 3.1. Коммуникациялық дағдылар: Жағдаяттарды есепке алып, студент әр түрлі адамдармен тиімді қарым- қатынастарын көрсетеді.</p> <p>Кәсіптік:</p> <p>ПК 2. Қауіпсіздік және сапа</p> <p>ПК 2.3. Стандарттар: медициналық қызмет көрсету сапасы мен қауіпсіздігін қамтамасыз ету үшін студент стандарттарға сәйкес шараларды орындауға міндетті .</p> <p>Клиникалық құзыреттілік</p> <p>ПК 3.1 Студент науқас орталығын пайдалана отырып, оның жақындары мен туыстарының қатысуымен іске асыру</p> <p>-Физикальдік тексеру және сұхбатын қолдана отырып, науқас туралы мәлімет жинайды;</p> <p>-Зерттеу нәтижесін қарап, науқас мәселесін қалыптастырады;</p> <p>-Жоспарды құрастырып; жүзеге асырады;</p> <p>-Науқас күтудің тиімділігін бағалайды</p> <p>ПК 3.2 Оңалту: тиімді еңбекке жарамды ету негізінде науқастың қызметтік қабілеттілігін жақсартады.</p> <p>ПК 3.3. Дәлелденген фельдшерлік тәжірибе</p> <p>Күнделікті қызметінде дәлелденген фельдшерлік тәжірибесін пайдаланады.</p>	<p>Пәнді оқу нәтижесінде студент тиіс:</p> <p>Білу керек:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Қауіпті факторларды, гинекологиялық аурудың және акушерлік патологияның клиникалық көрінісін, асқынуларын, аурудың алдын алуын; - Емдеу-диагностикалық шаралар кезіндегі міндеті. <p>Істей білуі керек:</p> <ul style="list-style-type: none"> - фельдшерлік процесстің барлық сатыларын жүргізу; - алғашқы бағалауды жүргізу, науқастың мәселелерін айқындау; - Фельдшерлік іс-әрекетін жоспарлау; - Алғашқы көмек көрсете білуді. <p>орындау;</p> <ul style="list-style-type: none"> - Жоспарланған күтімді жүргізу; <p>-Күтім бойынша ағында және қорытынды жүргізу;</p> <ul style="list-style-type: none"> - пациентті диагностикалық шараларға дайындау; <p>-Жұмыскер мен пациентті жұқпалы аурулардан сақтандыру;</p> <ul style="list-style-type: none"> - акушериялық және гинекологиялық жағдайларда алғашқы медициналық көмек көрсету; - Кәсіптік аймағында қан аздық (анемия) және емдеу сұрақтары бойынша жүкті әйелге кеңес беру; -Жедел жағдайда босандырып алу. <p>Қарым-қатынас (тәртіп):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Жүкті әйелді бақылауды жүзеге асырады; - жүкті әйелмен әңгімелесуді дағдыланады; - Жүкті әйелмен сұхбаттасу құпия принциптерін сақтайды; - науқастың және оның жақындарының қиналуын және күйзелісін бөліседі.

2. Пәннің мазмұны және тақырыптық жоспары

3.1. Тақырыптық жоспар

№	Бөлімдер мен тақырыптар атауы	Сағат саны	Теориялық сабақ	Тәжірибелік сабақ
	1. Бөлім «Жалпы түсінік»	130	34	96
VII семестр.				
1 тарау. Физиологиялық акушерия				
1.1	Қазақстан Республикасында акушерия-гинекологиялық көмек көрсетуді ұйымдастыру. Акушериядағы деонтология. Акушериялық стационардағы аурулардың алдын алу.	6	1	5
1.2	Әйел жыныс мүшелерінің анатомиясы мен физиологиясы.	6	1	5
1.3	Әйел жамбасы және жамбастың түбі	6	1	5
1.4	Жүкті әйелдер гигиенасы.	6	1	5
1.5	Перинатология негіздері.	6	1	5
1.6	Жүктіліктің физиологиясы. Жүктілік кезінде әйел организмінде болатын өзгерістер. Іштегі нәрестені антенаталдық қорғау.	6	1	5
1.7	Жүктіліктің ерте және кеш мерзімдерін диагностикалау	6	1	5
1.8	Босану. Босанудың басталу себептері. Босанудың клиникалық ағымы. Қауіпсіз ана. Қынап арқылы босанудың технологиясы.	6	1	5
2 тарау. Патологиялық акушерия				
2.1	Іштегі нәресте гипоксиясы. Жаңа туылған нәресте асфиксиясы.	6	1	5
2.2	Босанудан кейінгі кезеңнің патологиялық ағымы.	1	1	-
2.3	Қалыпты босанудан кейінгі кезең. Отбасын жоспарлау.	5	-	5
2.4	Жүктілер гестозы. Ерте және кеш дамидытын гестоздарды емдеу принциптері, босандырып	6	1	5

	алу мерзімдері.			
2.5	Жүктілікпен байланысты аурулар.	6	1	5
2.6	Жүктілік және экстрагениталдық аурулар.	6	2	4
2.7	Жүктілік пен босану ағымының және оларды жүргізудің ерекшеліктері.	6	2	4
2.8	Іштегі нәресте дамуының ауытқулары мен аурулары. Жүктілікті көтере алмаушылық. Ұзаққа созылған жүктілік. Көпұрықты жүктілік.	6	2	4
	Барлығы	90	18	72
	VIII семестр			
2.7	Жамбастың ауытқуы. Нәресте басының шалқайып орналасуы. Нәрестенің көлденең және қиғаш орналасуы	3	3	-
2.8	Босану кезіндегі және босанғаннан кейінгі қан кетулер. Геморрагиялық шок. ДТҚҰ (ДВС) синдром. Қағанақ суының эмболиясы.	5	2	3
2.9	Босану әрекетінің ауытқулары. Нәрестенің жамбасымен келуі	3	3	-
3.0	Босану кезінде және босанудан кейінгі ерте кезеңдерде туындайтын қан кетумен күресудің қазіргі әдістері. Қалыпты орналасқан плацентаның мезгілінен ерте ажырауы. Плацентаның алда орналасуы.	6	2	4
3.1	Босану кезінде және босанудан кейінгі ерте кезеңдерде туындайтын қан кетумен күресудің қазіргі әдістері.	3	-	3
3.2	Босану кезіндегі жарақаттанушылық. Акушериялық операциялар.	6	2	4
	3 тарау. Гинекология			
3.3	Кіріспе. Гинекологиялық аурулармен сырқаттанатын науқастарды тексеру әдістері.	6	2	4
3.4	Әйел жыныс мүшелерінің қабыну аурулары. Әйел адамның репродуктивті қызметінің бұзылуы.	4	-	4
3.5	Әйел жыныс мүшелерінің ісік тәрізді аурулары мен нағыз ісіктері. Гинекологиядағы «іштеспе».	4	2	2
	Барлығы	40	16	24

Білу керек:

- Әйел жыныс мүшелерінің анатомиясы мен физиологиясы. Әйел жамбасы. Ұрық басы босану объектісі. Босанудағы алғашқы медициналық жәрдем көрсету.

Істей білу керек:

- Қауіпті факторлар, ауру және асқынуларының клиникалық көріністері.

Акушерия және гинекология	Әйел жыныс жүйесінің анатомиясы мен орналасуы анықтамасы.
Құзыреттілік аймағы БҚ-1. Әйел жыныс мүшелерінің анатомиясы	Әйелдің жыныс мүшелерінің анатомиясын талқылау.
БҚ-1.1 Жатыр.	-жатырдың жас ерекшеліктеріне байланысты даму ерекшелігін анықтау; -жатырдың топографиялық анатомиясын білу.
БҚ-1.2 Жатырдың қанмен қамтамасыз етілуі	-жатырды қанмен қамтамасыз ететін қан тамырларды білу.
БҚ-1.3 Жатыр қосалқылары	-аналық бездің анатомиялық орналасуын білу; -жатыр түтікшелерінің анатомиялық орналасуын білу.
Құзыреттілік аймағы БҚ - 2. Жүктілікті жүргізу	- сыртқы акушерлік зерттеу әдістерін жасай алу - ішкі акушерлік зерттеу әдістерін жасай алу - әйелге жалпы зерттеу әдістерін жүргізу
БҚ-2.1 Жүкті әйелден анамнез жинау	-жүкті әйелден анамнез жинай алу -жүктіліктің ерте мерзімін анықтау -жүктіліктің кеш мерзімін анықтау
БҚ-2.2 ішкі акушерлік зерттеулерді білуі тиіс	- ішкі акушерлік зерттеулерді білу
БҚ-2.3 сыртқы акушерлік зерттеулерді білуі тиіс	- жатыр түбі биіктігін анықтай алу -нәрестенің позициясы мен түрін анықтау

	-нәресте басының өлшемдерін анықтау
Құзыреттілік аймағы	-босану жолдарының дайын болуын анықтай алу
БҚ -3. Босану	-толғақты санау білу
БҚ-3.1 Босануды жүргізу	- босануды жүргізуге қатысу -босанушы әйелге курация жасау
БҚ-3.2 Қалыпты босанғаннан кейінгі кезең	-босанған әйелдерді курациялау
БҚ-3.3 Емшекпен емізудің 10 принципі	-босанған әйелдерді емшекпен дұрыс емізуді үйрете біледі
Құзыреттілік аймағы	- іштегі нәресте гипоксиясының негізгі белгілерін анықтауды білу
БҚ -4. Іштегі нәресте гипоксиясы.	
БҚ -4.1. іштегі нәресте гипоксиясының дамуы	-іштегі нәресте гипоксиясына сипаттама беру
БҚ -4.2 іштегі нәресте гипоксиясына әкелетін себептер	- іштегі нәресте гипоксиясына әкелетін себептерді түсіндіру
БҚ-4.3 Іштегі нәресте гипоксиясын анықтау	- іштегі нәресте гипоксиясын анықтай алу.
Құзыреттілік аймағы	- босанудан кейінгі патологиясы бар әйелдерді курациялауды білу
БҚ -5. Босанудан кейінгі кезеңнің патологиялық ағымы	
БҚ -5.1 Босанудан кейінгі қан кетулер	- босану кезіндегі қалыпты қан шығынын анықтай алу - қан кету кезінде алғашқы көмекті көрсете алу - кеткен қан шығынын есептей білу
БҚ -5.2 Босанғаннан кейінгі кезеңде дамидын эндометрит	- эндометрит дамуының негізгі себептерін анықтай білу - эндометриттің клиникалық белгілерін анықтай алу - эндометриттің негізгі емдеу әдістерін білу
БҚ -5.3 Босанғаннан кейінгі	- сепсиске әкелетін негізгі себептерді анықтай алу - сепсистің емдеудің замануи әдісі

дамитын сепсис	- сепсисің асқынуы кезіндегі ем-шараларды білу
Құзыреттілік аймағы БҚ -6. Жүктілік және экстрагенитальды аурулар	- экстрагенитальды ауруларды анықтай біледі - экстрагениатльды аурулар кезінде дәрі-дәрмектерді дұрыс тағайындай алу
БҚ -6.1 Жүктілік кезіндегі бүйрек аурулары	- жүктілік кезінде дамитын бүйрек ауруларының негізгі емдеу әдістерін білуі керек - емдік терапияны дұрыс тағайындай алу
БҚ -6.2 Жүктілік кезіндегі бауыр аурулары	- бауыр аурулары кезіндегі негізгі клиникалық көріністі анықтай білу
БҚ -6.3 Жүктілік кезіндегі қан аурулары	- жүктілік кезіндегі қан аздықты анықтайды

Модульдың спецификациясы

Модульдің аталуы: Акушерия және гинекология

Көрсетілетін медициналық көмектің қол жетімділігін және сапасын, сонымен қатар жүйелілігін арттыру, халықаралық стандарттарына сәйкес ана мен балаға арнайы мамандандырылған көмек көрсету, отбасын жоспарлау мен қауіпсіз ана болуды қамтамасыз етудің тиімді жүйесін құру және медико-санитарлық алғашқы көмек қызметкерлерін кеңес беру және дені сау ұрпақ өмірге әкелу.

Іс әрекет	Ептілік	Білім	Ресурстар
БҚ-1. Әйелдің жыныс мүшелерінің анатомиясын білу. Әйелдің жыныс мүшелерінің физиологиялық ерекшеліктерін білу.	Әйелдің жыныс мүшелерінің анатомиялық орналасу ерекшеліктерін көрсету.	- жамбас астауының жыныстық және жас шамасына байланысты құрылысы ерекшеліктері, жамбас өлшемдері;	- анатомиялық «жамбас сүйегі», анатомиялық кестелер, суреттер, фантомдар.

<p>БҚ-2. Әйелдің жыныс мүшелерінің физиологиясын талқылау</p>	<p>Әйелдің жамбасы және жамбас түбінің бұлшықеттерін білу.</p>	<p>Жамбас сүйектерінің өлшемдерін білу.</p>	<p>Кестелер, муляждар плакаттар</p>
<p>БҚ-3. Босану. Босану жолдарының дайын болуын анықтай алу; -толғақты есептеуді білу -босану әрекетінің басталуын анықтауды үйрену.</p>	<p>Босануды жүргізуге қатысу. Босану кезінде баланың босану жолдарынан өту механизмін айту. Фантомда нәресте басының сырттай, нәресте иығының іштей бұрылысын көрсету.</p>	<p>Босану. Қалыпты толғақ. Босану жолдарының ашылуы. Бала басының кіреберіс жазықтыққа қондырылуы. Бала басы мен әйел жамбасы-ның сәйкестігі.</p>	<p>Фантомдар -анатомиялық «жамбас сүйегі», қуыршақтар, плакаттар, суреттер.</p>
<p>БҚ-4. Жаңа туған нәресте асфиксиясы. Жаңа туған нәресте асфиксиясында алғашқы көмек көрсету алгоритмі. Апгар шкаласы бойынша нәресте жағдайын бағалау.</p>	<p>-Жаңа туған нәресте асфиксиясында алғашқы көмек алгоритмі. -нәресте асфиксиясы кезінде қолданылатын негізгі реанимациялық шараларды сатылар бойынша көрсету.</p>	<p>- нәресте асфиксиясы. -асфиксияға әкелетін негізгі себептер; Асфиксия кезіндегі реанимациялық іс-шаралар.</p>	<p>Электронды тесттер жинағы. Реанимациялық шаралар туралы кестелер, плакаттар.</p>
<p>БҚ-5. Нәрестенің көлденең және қиғаш орналасуы. Леопольд – Левицкий тәсілі бойынша нәрестенің іште орналасуы</p>	<p>- Жүкті әйелдерді сыртқы зерттеуде нәресте орналасу түрін көрсету. -Нәресте көлденең орналасқан жағдайда босандыру амалын шеше білу.</p>	<p>Нәрестенің қиғаш орналасуы; Нәрестенің көлденең орналасуы; Қиғаш немесе көлденең орналасу кезінде босандыруды</p>	<p>анатомиялық «жамбас сүйегі», қуыршақ, фантомдар. Суреттер.</p>

позициясы мен түрін анықтау		жүргізу.	
-----------------------------	--	----------	--

3.2. Пәннің мазмұны.

1 тарау. Физиологиялық акушерия.

1.1 тақырып. Қазақстан Республикасында акушерия-гинекологиялық көмек көрсетуді ұйымдастыру. Акушериядағы деонтология. Акушериялық стационардағы аурулардың алдын алу.

№1 дәріс (1 сағат). Қазақстан Республикасында акушерия-гинекологиялық көмек көрсетуді ұйымдастыру. Акушериядағы деонтология. Акушериялық стационардағы аурулардың алдын алу.

№1 Тәжірибелік сабақ (5 сағат): Ана қауіпсіздігі. Босанудың клиникалық ағымы мен жүргізуі. Шүйдемен келудің алдыңғы және артқы түріндегі босану биомеханизмдерін оқу. Фантомда қуыршақпен босану механизмін меңгереді. Оқушылар жеке бөлмелерде босануды қабылдауды үйренеді, босануды қабылдауға пакетті дайындайды. Суреттерден, слайдтардан босанатын әйелде босанудың I, II позициясын үйренеді. Перзентханада босанатын әйелді қабылдауға қатысады, босану тарихының құжаттық бөлімін толтырады. Жүкті әйелдің жағдайын анықтайды (артериалды қан қысымын өлшейді, тамыр соғысын санайды). Босанушының сыртқы зерттеуін жүргізеді, жамбасты, іш айналымын, жатыр түбі биіктігін өлшейді. Босанушының жағдайы мен босануды жүргізуді қадағалайды. Туылған нәрестенің өңдеуіне қатысады. Аппар шкаласы бойынша нәресте жағдайын бағалайды.

Оқушының түсінігі болуы керек:

- акушерлік-гинекологиялық көмек көрсетуді ұйымдастыруды;
- акушерлік стационарда жұмысты ұйымдастыру.

Білу керек:

- жүкті әйелдерді қарауға арналған құрал-жабдықтар
- босануға көмек көрсететін мекемелердің санитарлы-гигиеналық тәртібін
- акушерлік-гинекологиялық құжаттарын

Жасай алу керек:

- гинекологиялық әйелдерді зерттеуге арналған құрал-жабдықтарды қолдану;
- құрал-жабдықтарды өңдеу;
- жүкті әйелді қабылдау үшін құрал жабдықтарды дайындау (жүкті әйелді қарауға стерильді үстелді, тонометр, акушерлік стетоскопты дайындау)
- әйелдерден анамнез жинау.

1.2 Тақырып. Әйел жыныс мүшелерінің анатомиясы мен физиологиясы.

Әйелдің өмірінің кезеңдері. Әйелдердің әр жастағы анатомио-физиологиялық ерекшеліктері. Балалық, ювенильді, репродуктивті және перименопаузальді кезеңдерінің ерекшеліктері. Етеккір нейрогуморальдық реттеуші. Сүт бездерінің құрылымы мен гормон тәуелді орган ретіндегі функциясы. Етеккір күнтізбелігін жүргізу.

Әйелдің жамбасының өлшемдері мен құрылымы. Жетілген ұрықтың басының құрылысы, өлшемі.

№2 дәріс (1 сағат). Әйел жыныс мүшелерінің анатомиясы мен физиологиясы.

№2 Тәжірибелік сабақ (5 сағат):

Оқушының түсінігі болуы керек:

- ана мен баланың денсаулығын сақтау жүйесі;
- әр жастағы репродуктивті жүйенің нейрогуморальдық реттелу ерекшелігі

Білу керек:

- жасқа байланысты физиологиялық репродуктивті жүйесінің өзгеруі;
- балалық кезеңнің ерекшеліктері;
- ювенильді кезеңнің ерекшеліктері;
- репродуктивті кезеңнің ерекшеліктері;
- перименопаузальді кезеңнің ерекшеліктері

Жасай алу керек:

- Аппар шкаласы бойынша жаңадан туылған нәресте жағдайын бағалау
- жаңа туылған нәресте реанимациясының замануи әдістерін қолдануды

1.3 Тақырып. Әйел жамбасы және жамбастың түбі

№3. Тәжірибелік сабақ (5 сағат):

№3 дәріс (1 сағат). «Ана мен бала» бөлмесінде жұмыс істеу. Жарылған емшекке күтім жасау. «Босанудан кейінгі гигиена» және «Маститтің алдын алу» тақырыптары бойынша сұхбат жүргізу. **Отбасын жоспарлау.**

Оқушының түсінігі болуы керек:

- босанудан кейін әйелдің ағзасындағы өзгерістер;
- нәрестемен бірге бөлме палатасындағы босанған әйелді орналастыру принциптері;
- босанғаннан кейінгі кезеңдегі асқынулар және олардың алдын алу.

Білу керек:

- босанған әйелге күтім жасау принциптері;
- емшекпен емізу принциптері;
- мастит белгілері және оның алдын алу әдістері.

Жасай алу керек:

- босанған әйелге нәрестені емшекпен емізуді түсіндіру;
- босанған әйелге маститтің алдын алуды түсіндіру, сүтті сауып тастауға көмек беру;
- сүт бездеріне күтім жасау;
- сыртқы жыныс ағзаларының дәретін жасау;
- тігістерді өңдеу.

Жүкті әйелдер гигиенасы.

1.4 Тақырып. Жүкті әйелдер гигиенасы.

№4 дәріс (1 сағат) Жүкті әйелдер гигиенасы.

№4 Тәжірибелік сабақ (5 сағат) жүкті әйелдерді қабылдауға қатысып, жүктілердің жеке карталарын толтырады, анамнез жинайды, әйелдің күй-жағдайын анықтайды (артериальды қысым мен пульсті анықтау), жамбасты, іш айналымын және жатыр түбі

деңгейінің биіктігін өлшеп, тексерілуге жолдама жазып, алмастыру картасын толтырады. Сыртқы зерттеу әдістерін жүргізеді. Жүктілік мерзімін, БДД, босану уақытын анықтайды.

«Жүкті әйел гигиенасы» тақырыбында жүкті әйелдермен кеңес жүргізеді. Жүктілік кезеңде әйелді үміт пен қорқыныш қатар билеп, өзін қиял-ғажайып бір сапарға шыққандай сезінеді. Жаратқанның күдіретімен құрсағында лүпілдеген тірі жанның жетілуі әр ананы мейірім, шапағат секілді сезімдерге бөлей түседі. Жүктілік 16 жастан кіші, 35 жастан асқан әйелдерде ерекше бақылауды қажет етеді. Көктем кезінде жүкті болған әйелдер денсаулығына, тамағының нәрлілігі мен ұйқысының қанық болуына көп көңіл бөлуі керек. Күз мезгілі жүктіліктің ең қолайлы кезеңі десек те болады, адам ағзасында жазда дәрумен қоры жиналып, жүктілікке байланысты өзгерістерге үйренісу көбінесе суық айларда жеңілірек болады. Жалпы жүктілік соңғы етеккір келген күннен бастап орташа есеппен 280 күн, яғни 40 аптаға созылады.

Білім алушының түсінігі болу керек:

- Жүкті әйелдер гигиенасы туралы.

Білу керек:

-жүкті әйелге тазалық туралы кеңес беруге;

- қалыпты жүктілік ағымын білу.

Жасай алу керек:

- «Жүкті әйел гигиенасы» тақырыбында жүкті әйелдермен кеңес жүргізе алу.

1.5 тақырып. Перинатология негіздері.

№5 дәріс (1 сағат) Жүкті әйелдер гигиенасы.

Перинатология туралы негізгі түсінік. Перинатальды патология дамуындағы қауіп қатерлі факторлар. Эмбрион мен іштегі нәрестенің дамуына әсер ететін сыртқы ортадағы факторлар. Фетоплацентарлық жүйе, іштегі нәрестенің жағдайын бағалау. Фетоплацентарлық жеткіліксіздік. Перинаталдық патологиялар, оның алдын алу шаралары.

№5 Тәжірибелік сабақ (5 сағат) Сабақ әйелдерге кеңес беру мекемелерінде өтеді. Білім алушылардың жүкті әйелдерді қабылдауға қатысуы: жүкті әйелдердің жеке картасын толтыру, анамнезін жинау, қан қысымын өлшеу, тамыр соғысын анықтау, жамбастың көлемін, іш шеңберін және жатыр түбінің биіктігін өлшеу, тексерілуге жолдама жазып беру, айырбас картасын толтыру. Акушериялық сыртқы зерттеулер жүргізу. Жүктіліктің мерзімін анықтау, СДО, (жүкті әйелдің гигиенасы) тақырыбына сұхбат жүргізуге дайындау.

Білім алушының түсінігі болу керек:

- Перинаталды өлім құрылымы туралы;

- акушерлік стационарда жұмысты ұйымдастыру.

Білу керек:

- жүкті әйелдеді қарауға арналған құрал-жабдықтар
- босануға көмек көрсететін мекемелердің санитарлы-гигиеналық тәртібін
- акушерлік-гинекологиялық контингент құжаттары

Жасай алу керек:

- гинекологиялық қарауға құрал-жабдықтарды дайындау;
- құрал-жабдықтарды өңдеу;
- жүкті әйелді қабылдау үшін акушер- гинеколог дәрігерінің жұмыс орнын дайындау;
(жүкті әйелді қарауға стерильді үстел дайындау, тонометр, акушерлік стетоскоп дайындау)

1.6 тақырып. Жүктіліктің физиологиясы. Жүктілік кезінде әйел организмінде болатын өзгерістер. Іштегі нәрестені антенаталдық қорғау.

№6 дәріс (1 сағат) Әйел жыныс мүшелерінің құрылымы. Қынаптың тазалық дәрежесі мен флорасы. Жамбас шелмайы мен көршілес ағзалардың (тікешек, қуық, зәр шығару каналы) топографиясы. Кіші жамбас астауында ішперденің жүру жолы. Жатырдың және аналық бездің байламды аппараттары, оның маңызы. Әйел жыныс мүшелерінің қан және лимфа жүйелері. Сүт бездері. Әйел өміріндегі кезеңдер, қалыпты етеккір циклі, әйел организміндегі циклдік өзгерістер, етеккір циклінің нейрогуморалдық реттелуі. Ересек әйелдер жамбасы, жамбас сүйектерінің құрылымы. Әйел жамбасының еркек жамбасынан айырмашылығы. Жамбас бөлімдері. Үлкен және кіші жамбас астауы. Жамбастың сыртқы өлшемдері. Кіші жамбас астауының жазықтықтары және оның өлшемдері, диагональдық және нағыз конъюгатаны анықтау. Жамбастық иілу бұрышы мен оның маңызы. Жамбас түбінің құрылымы. Нәресте басының құрылымы мен өлшемдері.

№6 Тәжірибелік сабақ (5 сағат) Әйел жыныс мүшелерінің құрылымын меңгеру. Қынаптың тазалық дәрежесі мен флорасын жағынды алуды бақылау және игеру. Жамбас шелмайы мен көршілес ағзалардың (тікешек, қуық, зәр шығару каналы) топографиясын суреттен көрсете білу. Жатырдың және аналық бездің байламды аппараттары, оның маңызы. Әйел жыныс мүшелерінің қан және лимфа жүйелері. Сүт бездері. Әйел өміріндегі кезеңдер, қалыпты етеккір циклі, әйел организміндегі циклдік өзгерістер, етеккір циклінің нейрогуморалдық реттелуі. Ересек әйелдер жамбасы, жамбас сүйектерінің құрылымын білу.

Білім алушының түсінігі болу керек:

- Жүктіліктің физиологиясы туралы;
- Жүктілік кезінде әйел организмінде болатын өзгерістерді.

Білу керек:

- жүкті әйелдеді қарауға арналған құрал-жабдықтар
- босануға көмек көрсететін мекемелердің санитарлы-гигиеналық тәртібін
- акушерлік-гинекологиялық контингент құжаттары

Жасай алу керек:

- гинекологиялық қарауға құрал-жабдықтарды дайындау;
- құрал-жабдықтарды өңдеу;
- жүкті әйелді қабылдау үшін акушер- гинеколог дәрігерінің жұмыс орнын дайындау;

(жүкті әйелді қарауға стерильді үстел дайындау, тонометр, акушерлік стетоскоп дайындау)

1.7. тақырып. Жүктіліктің ерте және кеш мерзімдерін диагностикалау №7 дәріс (1 сағат)

Леопольд – Левицкий тәсілі. Ұрық орналасқан анықтауы 4 тәсілмен жүргізіледі. дәрігер жүкті әйелдің оң жағында тұрады.

Тәсіл – жатыр түбінің биіктігі және ұрық бөлігінің түбінде орналасқан қос қолдын алақаны жатыр түбіне жалғасады, қол саусақтары бір – біріне біріктіреді жамбас сүегі күрделі, жұмсақ және анықталады. Ұрық басы күрделі тығыз болады.

Көлденен және қиғаш орнда жатыр түбі бос болады, күрделі бөлімдері олға және солға кіндігі денгейде мықын сүйек денгейде болады.

Тәсіл – орын, позиция, ұрықтың позициясы, түрі – қол сасақның жатыр түбінен бүйірлік бөлшектерден тұрады. Алақандар беткейнен қол саусақтарымен жатырдың бүйр аймақтарынан бастайды. Ұрықтың қабырғасы тегіс, жұмсақ томпешіксіз анықталады.

Тәсіл – жатқан бөлік кіші жамбастың шығар бөлігі қалындап тесіледі оң қолмен жүргізіледі. Бұл тәсілмен анықтайды.

Дәрігер қол саусақтарымен ортанғы сызықтан латеральды орналасуы. Қол саусақтарының қиғашта отырып орналасуы орны анықтырып. Бас қозғалмайтын болуы мүмкін.

Жамбасты өлшеу.

Жамбасты анықтайтын құрал – Мартин тәсілімен жүргізіледі. Зерттелетін әйелге отырып немесе тұрып тазалау аяқтамасын ұстап алып 1 саусақпен ал жатырды 2 саусақпен жүктілігін табады. 3 көлденен өлшемін өлшейді.

1 Distancia spinarum мықын сүйегінің жоғары осі арадағы қашықтық – 25– 26 см.

2 Distancia cristarum мықын сүйегінің өте алшақ қашықтығы 28 – 29 см.

2 Distancia trochaerica - ұршық бастарының ара қашықтығы 30-32см

4 Coniata externa – симфиздің жоғарғы сыртқы қырымен Михаелис ромбысының ойығы – 20-21см.

Жүктіліктің болуының нақты ерте белгілері болып табылады: ХГЧ субъектіндасына оң тест, 7 тәулік өткеннен кейін анықталады (акушерлік мезгілі 3 апта), ал ұрпақтанудан кейін 2 аптасында – ұрықтық жұмыртқаның сонографиялық верификациясы (акушерлік мезгілінің 4 аптасы). Жүктіліктің нақты белгілері болып ұрықтың жатырда болуы: оның қозғалысын анасының сезуі және пальпация кезінде анықталуы, ұрықтың жүрек тонын тындау, ұрықтың бөліктерінің анықталуы, ультрадыбысты зерттеуде ұрықты анықтау.

№7 Тәжірибелік сабақ (5сағат)

Сабақ әйелдерге кеңес беру мекемелерінде өтеді. Білім алушылардың жүкті әйелдерді қабылдауға қатысуы: жүкті әйелдердің жеке картасын толтыру, анамнезін жинау, қан қысымын өлшеу, тамыр соғысын анықтау, жамбастың көлемін, іш шеңберін және жатыр түбінің биіктігін өлшеу, тексерілуге жолдама жазып беру, айырбас картасын толтыру. Акушериялық сыртқы зерттеулер жүргізу. Жүктіліктің мерзімін анықтау, СДО, (жүкті әйелдің гигиенасы) тақырыбына сұхбат жүргізуге дайындау.

Білім алушының түсінігі болу керек:

- жүктілікке байланысты әйел ағзасындағы өзгерістер;
- перинатальды ұрықты қорғау;
- дәлелді медицина туралы.

Білу керек:

- әйелдің жамбасының анатомиясын, кіші жамбастың жазықтықтарын;
- Соловьев индексі, бөксенің сырт өлшемінің параметрін;
- нәрестенің басының құрылысын;
- жүктілік белгілерін;
- жүктіліктің диагностикалық әдістерін;
- әйелдер кеңесіндегі жүктілікті жүргізу ретін;
- жүктінің құжаттарын толтыруды;
- тиімді перинаталды технологияларды;
- жүктінің гигиенасы мен тамақтануын.

Жасай алу керек:

- жүктілікті анықтаудағы қарапайым тестпен анықтау;
- жүктілік мерзімін анықтау үшін соңғы күннің етеккірі мен ұрықтың бірінші қозғалысын бақылау.
- айнамен жатырды және жатыр мойнын қарау (фантомда);
- бактериоскопиялық зерттеу үшін материал алу (фантомда);
- Соловьев индексін өлшеу;
- сыртқы жыныс мүшелерін қарау;
- сыртқы жамбас өлшемдерін анықтау.
- сыртқы акушерлік зерттеу жүргізу (Леопольд тәсілі);
- іштің айналымын және жатыр түбінің биіктігін өлшеп гравидограммаға түсіру;
- нәрестенің жүрек қағысын тыңдау;
- жүктілік кезіндегі босану, тазалық және тамақтану жайлы сұхбаттасу.

1.8. Босану. Босанудың басталу себептері. Босанудың клиникалық ағымы. Қауіпсіз ана.

Қынап арқылы босанудың технологиясы.

№8 дәріс (1сағат). Босанудың кезендері, ұзақтығы, босану күштері. Шүйдемен келудің алдыңғы және артқы түріндегі босану биомеханизмдерін оқу. Ана қауіпсіздігі. Босанудың клиникалық ағымы мен жүргізуі.

№8 Тәжірибелік сабақ (5 сағат): Ана қауіпсіздігі. Босанудың клиникалық ағымы мен жүргізуі. Шүйдемен келудің алдыңғы және артқы түріндегі босану биомеханизмдерін оқу. Фантомда қуыршақпен босану механизмін меңгереді. Оқушылар жеке бөлмелерде босануды қабылдауды

үйренеді, босануды қабылдауға пакетті дайындайды. Суреттерден, слайдтардан босанатын әйелде босанудың I, II позициясын үйренеді. Перзентханада босанатын әйелді қабылдауға қатысады, босану тарихының құжаттық бөлімін толтырады. Жүкті әйелдің жағдайын анықтайды (артериалды қан қысымын өлшейді, тамыр соғысын санайды). Босанушының сыртқы зерттеуін жүргізеді, жамбасты, іш айналымын, жатыр түбі биіктігін өлшейді. Босанушының жағдайы мен босануды жүргізуді қадағалайды. Туылған нәрестенің өңдеуіне қатысады. Апгар шкаласы бойынша нәресте жағдайын бағалайды.

Оқушының түсінігі болуы керек:

- акушерлік-гинекологиялық көмек көрсетуді ұйымдастыруды;
- акушерлік стационарда жұмысты ұйымдастыру.

Білу керек:

- жүкті әйелдерді қарауға арналған құрал-жабдықтар
- босануға көмек көрсететін мекемелердің санитарлы-гигиеналық тәртібін
- акушерлік-гинекологиялық құжаттарын

Жасай алу керек:

- гинекологиялық әйелдерді зерттеуге арналған құрал-жабдықтарды қолдану;
- құрал-жабдықтарды өңдеу;
- жүкті әйелді қабылдау үшін құрал жабдықтарды дайындау (жүкті әйелді қарауға стерильді үстелді, тонометр, акушерлік стетоскопты дайындау)
- әйелдерден анамнез жинау.

1.9. тақырып. Іштегі нәресте гипоксиясы. Жаңа туылған нәресте асфиксиясы.

№9 дәріс (1 сағат). Іштегі нәресте гипоксиясының себептері, белгілері және оны емдеу. Іштегі нәресте асфиксиясының белгілері.

№9 Тәжірибелік сабақ (5 сағат): Нәрестенің жағдайын Апгар шкаласы бойынша бағалайды. Жаңа туылған нәресте реанимациясының замануи әдістерімен танысады. Босанғаннан кейінгі бөлім жұмысының принциптерімен және «ана мен баланың» бірге болуы палаталарымен танысады.

Оқушының түсінігі болуы керек:

- іштегі нәресте гипоксиясының себептері, белгілері және оның емі
- іштегі нәресте асфиксиясының белгілері

Білу керек:

- жаңа туылған нәресте реанимациясының ұйымдастыру принциптерін
- жаңа туылған нәресте реанимациясының негізгі әдістері

Жасай алу керек:

- Апгар шкаласы бойынша жаңадан туылған нәресте жағдайын бағалау
- жаңа туылған нәресте реанимациясының замануи әдістерін қолдануды

2 тарау. Патологиялық акушерия

2.0. тақырып. Босанудан кейінгі кезеңнің патологиялық ағымы.

№10 дәріс (1 сағат): Босанудан кейінгі асқынулар этиологиясы. Сепсистік емес аурулар туралы түсінік. Босанудан кейін туындайтын сепсистік аурулар. Жіктемесі. Клиникасы, диагностикасы мен емдеу принциптері. Босанудан кейін туындайтын маститтер: этиопатогенезі, жіктемесі, диагностикасы, емі.

2.0. тақырып. Қалыпты босанудан кейінгі кезең. Отбасын жоспарлау.

№10. Тәжірибелік сабақ (5 сағат): «Ана мен бала» бөлмесінде жұмыс істеу. Жарылған емшекке күтім жасау. «Босанудан кейінгі гигиена» және «Маститтің алдын алу» тақырыптары бойынша сұхбат жүргізу. **Отбасын жоспарлау.**

Оқушының түсінігі болуы керек:

- босанудан кейін әйелдің ағзасындағы өзгерістер;
- нәрестемен бірге бөлме палатасындағы босанған әйелді орналастыру принциптері;
- босанғаннан кейінгі кезеңдегі асқынулар және олардың алдын алу.

Білу керек:

- босанған әйелге күтім жасау принциптері;
- емшекпен емізу принциптері;
- мастит белгілері және оның алдын алу әдістері.

Жасай алу керек:

- босанған әйелге нәрестені емшекпен емізуді түсіндіру;
- босанған әйелге маститтің алдын алуды түсіндіру, сүтті сауып тастауға көмек беру;
- сүт бездеріне күтім жасау;
- сыртқы жыныс ағзаларының дәретін жасау;
- тігістерді өңдеу.

2.1.тақырып. Жүктілікпен байланысты аурулар.

№11 дәріс (1 сағат) . Гестоз туралы түсінік. Жүктілер гестозы этиопатогенезінің қазіргі теориялары. Клиникалық жүктемесі. Гестоздардың барлық кезеңдері мен түрлерінің клиникалық симптомдары. Кеш туындайтын гестоздардың түрлерін, дәрежесін, ағымының ауырлығын ескере отырып қазіргі кешенді қарқынды ем қолдану принциптері.

№11 . Тәжірибелік сабақ (5сағат): гестозы бар жүкті әйелдерді тексеру. Өртүрлі гестоздар кезінде жүктілікті және босануды жүргізу жоспарын құруға қатысу. **Оқушының түсінігі болуы керек:**

- жүктіліктің негізгі асқынулары туралы;
- гестоз туралы түсінік
- **Білу керек:**
- Гестоздардың барлық кезеңдері мен түрлерінің клиникалық симптомдарын;
- туындайтын гестоздардың түрлерін, дәрежесін, ағымының ауырлығын .

Жасай алу керек:

- салмақ қосуды бағалау;
- көзге көрініп тұрған ісіктерді байқау;
- АҚ өлшеу және параметрлерін бағалау;

- тәуліктік зәрдегі ақуыздарды байқауға зәрді жинау;
- нәрестенің жүрек қағысын тыңдау, жиілігін анықтау;
- преэклампсия, эклампсия кезіндегі шұғыл көмек көрсету.

2.2. Тақырып. Жүктілер гестозы. Кеш гестоздарды қазіргі кездегі емдеу принциптерімен босандырып алу мерзімдері.

№12 дәріс (1 сағат) . Госпитализациялауға дейінгі кезеңде кеш туындайтын гестоздардың ауыр түрінде шұғыл көмек көрсету. Босандырып алу мерзімі. Жүктілер арасында гестозға қауіптілігі жоғары топтарды анықтау. Фельдшердің жүкті әйелдер гестозын анықтаудағы, қадағалаудағы, оларға күтім жасаудағы және ем қолданудағы рөлі.

№ 12. Тәжірибелік сабақ (5 сағат): Жүкті әйелдердің жағдайын бағалау және госпитальға дейінгі кезеңде көмек көрсету. Гестозы бар жүкті, босанудағы және босанғаннан кейінгі әйелдерді қадағалауды жүзеге асыру.

Білім алушының түсінігі болу керек:

- жүктіліктің негізгі асқынулары туралы;
- гестоз туралы түсінікү.

Білу керек:

- Гестоздардың барлық кезеңдері мен түрлерінің клиникалық симптомдарын;
- туындайтын гестоздардың түрлерін, дәрежесін, ағымының ауырлығын .

Жасай алу керек:

- салмақ қосу мен өлшемін бағалау;
- көзге көрініп тұрған ісіктерді байқау;
- АҚ өлшеу және параметрлерін бағалау;
- тәуліктік зәрдегі ақуыздарды байқауға зәрді жинау;
- нәрестенің жүрек қағысын тыңдау, жиілігін анықтау;
- преэклампсия, эклампсия кезіндегі шұғыл көмек көрсету.

2.3. Тақырып. Жүктілік және экстрагениталдық аурулар.

№13 дәріс (2 сағат). Ішкі ағзалардың ауруы (жүрек – қантамыр жүйесі, қан түзетін ағзалар, эндокринді аурулар, зәр шығару жүйесінің аурулары) бар жүктіліктің қауіп – қатер дәрежесін анықтау. Госпитализациялау мерзімі. Жүктілік пен босану ағымының ерекшеліктері. Асқынулары.

№ 13. Тәжірибелік сабақ (4 сағат): Жұқпалы аурулар, жыныс жолдары арқылы берілетін инфекция, венерологиялық аурулар, АИТВ – инфекциясы. Аурулардың іштегі нәрестеге тигізетін әсері. Жүктілікті ұзу көрсетімдері. Ана мен іштегі нәресте үшін болжамы. Жүктілік және ана мен нәресте қанының изосерологиялық сәйкессіздігі. Акушериядағы «іштеспе». Экстрагениталдық аурулармен сырқаттанатын жүкті әйелдерге курация жасау. Жүкті әйелдер арасында аурулар бойынша қауіптілігі жоғары топтарды анықтау.

Білім алушының түсінігі болу керек:

- жүктілік кезіндегі ЭГА ауруының өршу механизмі ;
- ЭГА-ның декомпенсациясындағы диспансерлі бақылау принциптері;
- Заманауи контрацепция әдістері.

Білу керек:

- ЭГА-ның жүктілікке әсері;
- жанұяны жоспарлау іс-шаралары.

Жасай алу керек:

- жүктілерде жиі кездесетін ЭГА-дың негізгі белгілерін анықтау
- жеке мамандыларға уақытылы жолдау
- қажетті кезде уақытылы гинекологке жолдау

2.4 тақырып. Жүктілік пен босану ағымының және оларды жүргізудің ерекшеліктері.

№14 дәріс (2 сағат). Босанудың басталу себептері. Босану кезеңдері. Нәрестенің дұрыс орналасқандағы және дұрыс келу кезіндегі биомеханизмі. ДДҰ (ВОЗ) халықаралық «Қауіпсіз жүктілік пен босануды қамтамасыз ету» бағдарламасының I, II, III-ші кезеңдерін жүргізу принциптері. Партограмма параметрлері. Жүктілік, босанушы, босанған анаға күтім жүргізу физиопсихоэмоционалды қолдау. Үшінші босану кезеңді тиімді жүргізу. Нәрестенің алғашқы өңделуі. Дамыған және жетілмеген нәресте туралы түсінік. Аппар шкаласымен бағалау. Нәрестені ерте емшекке салу. Ерте кезеңдегі «теріге тері» тигізудің мағынасы.

№ 14. Тәжірибелік сабақ (4 сағат): жалпы күтім жасау, босанудан кейінгі бөлімшенің жұмысын ұйымдастыруымен танысу. «Ана мен бала» бөлмесінде жұмыс істеу. Қолданыстағы бұйрықтар бойынша санитарлық режимді сақтау. Емізудің принциптері. Жарылған емшекке күтім жасау. «Босанудан кейінгі гигиена» және «Маститтің алдын алу» тақырыптары бойынша сұхбат жүргізу.

Оқушының түсінігі болуы керек:

- босанудан кейін әйелдің ағзасындағы патологиялық өзгерістер;
- нәрестемен бірге бөлме палатасындағы босанған әйелді орналастыру принциптері;
- босанғаннан кейінгі кезеңдегі асқынулардың емі және алдын-алуы.

Білу керек:

- босанған кейінгі асқынуы бар әйелге күтім жасау принциптері;
- емшекпен емізу принциптері;
- мастит белгілері, алдын-алуы мен емдеуі

Жасай алу керек:

- босанған әйелге нәрестені емшекпен емізуді түсіндіру;
- босанған әйелге маститтің алдын алуды түсіндіру, сүтті сауып тастауға көмек беру;
- сүт бездеріне күтім жасау;
- сыртқы жыныс ағзаларының дәретін жасау;
- тігістерді өңдеу.

2.5 тақырып. Іштегі нәресте дамуының ауытқулары мен аурулары. Жүктілікті көтере алмаушылық. Ұзаққа созылған жүктілік. Көпұрықты жүктілік.

№15 дәріс (2 сағат). Іштегі нәресте патологиялары туралы мәлімет. Іштегі нәресте дамуының ауытқулары. Критикалық факторлары. Перинаталдық скрининг . Кіндік баудың, амнионның, плацентаның ауытқулары. Ауытқуларды диагностикалау әдістері, оның жүктілік пен босану ағымына тигізетін әсері. Трофобласттық аурулар. Іштегі нәрестенің өлімі: себептері,

диагностикасы, профилактикасы. Фельдшердің іштегі нәрестенің антенаталдық өлімін диагностикалаудағы рөлі.

Жүктілікті көтере алмаушылық туралы түсінік. Себептері жайында қазіргі көзқарас. Антенаталдық, интранаталдық, неонаталдық, перинаталдық, өлім –жітімділік туралы түсінік.

Мезгілінен бұрын босануды жүргізу және ағымының ерекшеліктері. Асқынулары. Ұзаққа созылған жүктілік туралы түсінік. Себептері жайында қазіргі көзқарас. Асқынулары.

Көпұрықты жүктіліктің варианттары. Диагностикасы. Ерекшеліктері. Жүктілік пен босанудың ағымы және оларды жүргізу. Асқынулары.

№ 15. Тәжірибелік сабақ (4 сағат): осындай патологиялар кезінде жүктілік пен босануды жүргізу жоспарын құру. Жүкті әйелдерді курациялау. Жаңа туылған нәрестенің жетілгендігін анықтау.

Білім алушының түсінігі болу керек:

- Іштегі нәресте патологиялары туралы;
- Іштегі нәресте дамуының ауытқулары туралы;
- Перинаталдық скрининг әдістері туралы.

Білу керек:

- босанудың басталуының белгілерін;
- босанушының құжаттарын толтыру;
- қабылдау бөлімшесінде босанатын әйелді қарау схемасы;
- партограмма параметрлерінің нормасы.

Жасай алу керек:

- партограмманы толтыру;
- партограмманың қатерлі параметрлерін анықтау;
- босанушы және босанған анаға күн тәртібі мен тамақтану туралы кеңес беру;
- босану кезіндегі серіктеске босанатын әйелге қолдау көрсетуге кеңес беру;
- нәрестенің алғаш өңдеуді жүргізуге қажетті жиынтықты дайындау.

1.1 тақырып. Жамбастың ауытқуы. Нәресте басының шалқайып орналасуы. Нәрестенің көлденең және қиғаш орналасуы.

№ 1 дәріс (3 сағат). Анатомиялық, функционалдық тар жамбас туралы түсінік. Жіктемесі, босану биомеханизмінің ерекшеліктері. Диагностикасы. Жүктіліктің ағымы. Босануды жүргізу. Өртүрлі пішінді тар жамбас кезіндегі асқынулардың алдын алу. Фельдшердің тар жамбасты диагностикалаудағы, асқынуларының алдын алудағы және дер кезінде госпитализациялаудағы рөлі. Тар жамбас кезінде операциялық жолмен босандыру көрсетімдері.

№1. Тәжірибелік сабақ (3 сағат): Нәресте басының шалқайып орналасуы: төбемен, маңдаймен, бетпен келуі. Диагностикасы. Нәрестенің төбемен және бетпен келуі кезіндегі босану биомеханизмі және босануды жүргізу. Нәрестенің маңдаймен келуін диагностикалау және осындай жағдайларда акушердің қолданатын тәсілі. Нәресте басының тік және жоғары

орналасуы. Нәресте басының төмен көлденең орналасуы. Асинклитикалық орнығудың түрлері. Нәресте басының дұрыс орналаспау себептері, диагностикасы, позициясы мен түрін анықтау. Жүктіліктің ағымы, асқынулары. Іштегі нәрестесі дұрыс орналаспаған жүкті әйелдерді дер кезінде госпитализациялау.

Білім алушының түсінігі болу керек:

- бірінші және екінші босану кезеңдеріндегі қатерлер;
- акушериялық жедел тактикасы;
- босанудың патологиялық жағдайдағы медбикелік күтімді ұйымдастыру

Білу керек:

- партограмманың қатерлі параметрлерін;
- ауруханадан тыс босанудағы көмек көрсету алгоритмін.

Жасай алу керек:

- партограмманың қауіпті параметрлерін белгілеу және бағалау;
- дәрігер жоқ кезде патологиялық босануда шұғыл көмек көрсету;
- нәрестенің көлденең және қиғаш орналасуында диагностикалау, асқынулардың алдын- алу.

1.2 тақырып. Жүктілік және босану кезіндегі қан кетулер. Геморрагиялық шок. ДТҚҰ (ДВС) синдром. Қағанақ суының эмболиясы.

№2 дәріс (3 сағат) Жүктілік кезіндегі қан кету туралы түсінік. Жүктіліктің бірінші жартысындағы қан кету. Жүктіліктің екінші жартысындағы қан кету (плацентаның алда орналасуы, қалыпты орналасқан плацентаның мезгілінен ерте ажырауы). Босану кезіндегі қан кету: I,II,III кезеңінде және босанғаннан кейінгі ерте кезеңде қан кету. Физиологиялық қан кетуді есептеу және оны қалпына келтіру ережелері. Жүктілік және босану кезіндегі қан кетудің алдын алу. Босанғаннан кейін кешірек туындайтын қан кетулер, себептері, клиникасы, диагностикасы. Геморрагиялық шок, кезеңдеріне байланысты клиникалық көрінісі. Диагностикасы. ДТҚҰ (ДВС) – синдром: себептері, жіктемесі, клиникасы, диагностикасы. Қағанақ суының эмболиясы: себептері, клиникалық белгілері. Босану және босанудан кейінгі ерте кезеңдерде туындайтын қан кетулермен күресудің қазіргі әдістері. Госпитальға дейінгі кезеңде көрсетілетін акушерлік көмек. Фельдшердің осындай асқынуларды анықтаудағы және олардың алдын алудағы рөлі.

Босану әрекетінің физиологиясы және патологиясы. Жатырдың жиырылу қызметін анықтау әдістері және оның тиімділігін бағалау. Жатырдың жиырылу әрекетінің реттелуі. Патологиялық прелиминарлық кезең. Босану әрекетінің ауытқулары, жіктемесі. Босану әрекетінің ауытқуларын диагностикалау. Жоғары қауіп–қатер топтарын анықтау. Нәресте жамбасымен келуінің себептері. Жіктемесі. Диагностикасы. Жүктілік пен босанудың ағымы және оны жүргізу. Босану кезінде ана мен балада туындайтын асқынулар.

№ 2. Тәжірибелік сабақ (3 сағат): жүктілік кезінде қан кетуге күдік туғызатын жүкті әйелдерді курациялау. Қан кету бойынша жоғары қауіп–қатер тобын анықтау. Дәрігердің көмегімен қан тобы мен резус факторды анықтау. Босандыруға қатысу.

Білу керек:

- перинаталды кезеңде қан кету себептерінің жіктелуін;
- жедел көмек көрсету принциптері және медбикенің тактикасы;
- постгеморрагиялық синдромы бар пациентті күту, медбикелік үрдіс.

Жасай алу керек:

- жатыр ішін тазалау отасына қажетті құралдар дайындау;
- акушерлік қан кетулерде жоғалтқан қан көлемін өлшеу;
- бөлінген бала жолдасын қарау;
- шок индексін формуламен есептеу

1.3 тақырып. Босану әрекетінің ауытқулары. Нәрестенің жамбасымен келуі.

№ 3 дәріс (2 сағат). Босану әрекетінің физиологиясы және патологиясы. Жатырдың жиырылу қызметін анықтау әдістері және оның тиімділігін бағалау. Жатырдың жиырылу әрекетінің реттелуі. Патологиялық прелиминарлық кезең. Босану әрекетінің ауытқулары, жіктемесі. Босану әрекетінің ауытқуларын диагностикалау. Жоғары қауіп–қатер топтарын анықтау. Нәресте жамбасымен келуінің себептері. Жіктемесі. Диагностикасы. Жүктілік пен босанудың ағымы және оны жүргізу. Босану кезінде ана мен балада туындайтын асқынулар.

№ 3. Тәжірибелік сабақ (3 сағат): осындай патологиялармен сырқаттанатын жүкті әйелдерді курациялау. Партограмманы толтыру. Ем жүргізуге қатысу. Нәрестенің жүрек соғысын тындау. Нәрестенің жамбасымен келуі кезіндегі босану биомеханизмі. Бөксесімен келген нәрестеге жасалатын Цовьянов әдісі. Ана мен балада туындайтын асқынулар. Перзентханада жамбасымен келген нәрестені босануды қабылдауға қатысу. Жамбастың сыртқы көлемін, Михаэлис ромбысын өлшеу және оның пішінін анықтау. Соловьев индексін өлшеу. Диагональдық және нақты конъюгатаны анықтау. Вастен белгісін анықтау. Іштегі нәресте салмағын шамамен анықтау. Нәресте басының шалқайып орналасу түрлері, оларды анықтау. Босану биомеханизмінің ерекшеліктері. Асинклитикалық орнығудың түрлері, оларды, нәресте басының дұрыс орналаспауын фантомда диагностикалау. Нәрестенің дұрыс орналаспауын диагностикалау, кіндік баудың түсуі.

Білім алушының түсінігі болу керек:

- бірінші және екінші босану кезеңдеріндегі қатерлер;
- акушериялық жедел тактикасы;
- босанудың паталогиялық жағдайдағы медбикелік күтімді ұйымдастыру

Білу керек:

- партограмманың қатерлі параметрлерін;
- ауруханадан тыс босанудағы көмек көрсету алгоритімін.

Жасай алу керек:

- жүктілерде іштегі нәрестенің орналасу қалпын анықтау;
- жатырдың тонусын және жатыр мойнының ашылу қарқынын анықтау;
- жоғары қауіп–қатер тобын анықтау;
- нәрестенің жамбаспен орналасуында диагностикалау, асқынулардың алдын- алу.

1.4 тақырып. Босану кезінде және босанудан кейінгі ерте кезеңдерде туындайтын қан кетумен күресудің қазіргі әдістері. Қалыпты орналасқан плацентаның мезгілінен ерте ажырауы. Плацентаның алда орналасуы.

№ 4 дәріс (2 сағат). Жүктілік кезіндегі қан кету туралы түсінік. Жүктіліктің бірінші жартысындағы қан кету. Жүктіліктің екінші жартысындағы қан кету (плацентаның алда орналасуы, қалыпты орналасқан плацентаның мезгілінен ерте ажырауы). Босану кезіндегі қан кету: I,II,III кезеңінде және босанғаннан кейінгі ерте кезеңде қан кету. Физиологиялық қан кетуді есептеу және оны қалпына келтіру ережелері. Жүктілік және босану кезіндегі қан кетудің алдын алу. Босанғаннан кейін кешірек туындайтын қан кетулер, себептері, клиникасы, диагностикасы. Геморрагиялық шок, кезеңдеріне байланысты клиникалық көрінісі. Диагностикасы. ДТҚҰ (ДВС) – синдром: себептері, жіктемесі, клиникасы, диагностикасы. Қағанақ суының эмболиясы: себептері, клиникалық белгілері. Босану және босанудан кейінгі ерте кезеңдерде туындайтын қан кетулермен күресудің қазіргі әдістері. Госпитальға дейінгі кезеңде көрсетілетін акушерлік көмек. Фельдшердің осындай асқынуларды анықтаудағы және олардың алдын алудағы рөлі.

№ 4. Тәжірибелік сабақ (4 сағат): жүктілік кезінде қан кетуге күдік туғызатын жүкті әйелдерді курациялау. Қан кету бойынша жоғары қауіп–қатер тобын анықтау. Дәрігердің көмегімен қан тобы мен резус факторды анықтау. Босандыруға қатысу.

Білу керек:

- перинаталды кезеңде қан кету себептерінің жіктелуін;
- жедел көмек көрсету принциптері және медбикенің тактикасы;
- постгеморрагиялық синдромы бар пациентті күту, медбикелік үрдіс.

Жасай алу керек:

- жатыр ішін тазалау отасына қажетті құралдар дайындау;
- акушерлік қан кетулерде жоғалтқан қан көлемін өлшеу;
- бөлінген бала жолдасын қарау;
- шок индексін формуламен есептеу

3 тарау Гинекология

3.1 тақырып. Кіріспе. Гинекологиялық аурулармен сырқаттанатын науқастарды тексеру әдістері.

№ 5 дәріс (2 сағат). Гинекология туралы түсінік. Гинекологияның басқа ғылымдармен байланысы. Гинекологиялық көмек көрсетуді ұйымдастыру принциптері. Жалпы анамнез және оның мәні. Арнайы гинекологиялық анамнез. Жалпы тексеру. Гинекологиядағы зерттеудің қосымша әдістері. Әйел жыныс мүшелерінің қабыну аурулары туралы түсінік, қоздырғыштары, инфекцияның әйел жыныс мүшелеріне ену жолдары.

№ 5. Тәжірибелік сабақ (4 сағат): Қынаптың тазалық дәрежесіне, созға, онкоцитологияға жағынды алу. Зерттеудің қосымша әдістерін өткізуге қатысу. Осы патологиялармен

сырқаттанатын науқастарға курация жасау. Науқастарға күтім жасау және ем қолдану принциптерімен танысу. Емшара кабинетінде, қарап тексеретін бөлмелерде, кезекшілік орындарында жұмыс істеу.

Білім алушының түсінігі болу керек:

- гинекологиялық науқасты зерттеу әдістерін, функционалды диагностика әдістерін, нейроэндокринді синдромның негізгі түрлерін, етеккір функциясының бұзылуын;
- некедегі бедеулік себептерін, жанұяны тексеру әдістері;
- септикалық аурулардың себептері және алдын-алу әдістері;
- әйелдің жыныс мүшелерінің гонореясы, жедел, созылмалы гонорея;
- әйелдің жыныс мүшелерінің туберулезі;
- гинекологиядағы хламидия инфекциясы;
- сифилис, жұғу жолдары.

Білу керек:

- негізгі гинекологиялық аурулар топтарын;
- базалды температураны өлшеу әдісін;

3.2. Тақырып. Босану кезіндегі жарақаттанушылық. Акушериялық операциялар.

№ 6 дәріс (2 сағат). Акушериялық жарақаттанушылықтың түрлері: сыртқы жыныс мүшелерінің, шатаралықтың, жатыр мойнының, жатырдың жыртылуы, жатырдың айналып кетуі. Акушериялық жыланкөздер. Себептері. Жіктемесі. Диагностикасы. Клиникасы.

№ 6. Тәжірибелік сабақ (4 сағат): Әйел жыныс мүшелерінің қабыну аурулары. гинекологиялық ауруларға күтім жасауда дәрігердің жазған нұсқауларын орындау. Кіші гинекологиялық ота кезіндегі ассистенция.

Білім алушының түсінігі болу керек:

- септикалық аурулардың себептері және алдын-алу әдістері;
- әйелдің жыныс мүшелерінің гонореясы. жедел, созылмалы гонорея;
- әйелдің жыныс мүшелерінің туберулезі;
- гинекологиядағы хломедия инфекциясы;
- сифилис, жұғу жолдары.

Білу керек:

- негізгі гинекологиялық аурулар топтарын;
- базалды температураны өлшеу әдісін;
- қабыну аурулардың номенклатурасы;
- қабыну аурулардың негізгі клиникалық көрсеткіштері, бедеулік.

Жасай алу керек:

- гинекологиялық науқасқа сұрау жүргізу;
- жыныс мүшелерін тексеру әдістері;
- бактериоскопиялық мен бактериологиялық зерттеуге материал алу;
- базалды температураның графигін сызу.**ның репродуктивті қызметінің бұзылуы**

3.3 тақырып. Әйел жыныс мүшелерінің ісік тәрізді аурулары мен нағыз ісіктері. Гинекологиядағы «іштеспе».

№ 7дәріс (2 сағат). Нағыз ісіктер және ісік тәрізді түзілістер туралы түсінік. Қатерсіз және қатерлі ісіктердің сипаттамасы. Әйел жыныс мүшелерінің обыралды аурулары. Сүт бездің қатерсіз ісіктері. Клиникалық белгілері. Диагностикалау принциптері. Жыныс мүшелерінің обырын ерте анықтау және олардың алдын алу үшін жаппай профилактикалық қарап тексеруді ұйымдастыру және оның маңызы.

№ 7. Тәжірибелік сабақ (2 сағат): жыныс мүшелерінің әртүрлі қатерсіз ісіктерімен сырқаттанатын науқастарды қарап тексеру. Жатыр мойнының патологиясы бар науқастарды кабинетте қабылдауға қатысу, гистологиялық зерттеуге жолдама беру. Кабинетте жұмыс істеу, маммография көмегімен сүт безді зерттеу.

Білім алушының түсінігі болу керек:

-онкологиялық аурулардың диагностика емдеу, алдын алу, реабилитация әдістерін;

Білу керек:

- жыныс мүшелердегі қатерлі, қатерсіз ісіктердің белгілерін;
- қатерлі, қатерсіз ісіктерді ерте анықтау әдістері;
- гинекологиялық ауруларды күту ерекшеліктері.

Жасай алу керек:

- омырау безін өзіндік пальпация жасау;
- сыртқы жыныс мүшелерін қарау жүргізу;
- диагностикалық қыруға қажетті құрал жиынтығын жасау, ассистент болу;
- биопсияға қажетті (пышақ, конхотом арқылы) құрал жиынтығын жасау, ассистент болу;
- гистологиялық зерттеуге материалды жинақтау сақтау және жолдауды.

5. Жоспарланған білім беру нәтижесін бақылау

Ағымды бақылау: тестілеу, ситуациялық есептерді шешу, ауызша және жазбаша сұрақтар, тәжірибелік дағдылары мен біліктілігін бағалау.

Қорытынды бақылау: Акушерия және гинекологиядағы емдеу ісі курсы зерделеу сынағы және мемлекеттік қорытынды аттестациясымен аяқталады.(тестілерін және тәжірибелік дағдыларын көрсетеді)

«Емдеу ісі» бөлімі бойынша «акушерия және гинекология» пәнінің манипуляция тізімі

1. Сыртқы акушерлік зерттеу (нәрестенің орналасуын, бағытын, келген мүшесін)- Леопольдтың 4 әдісі.
2. Нәрестенің жүрек соғысын тыңдау
3. Жатыр мойнын қынаптық айна арқылы тексеру (қасық тәрізді немесе Куско айнасы арқылы)
4. Бактериоскопиялық зерттеуге жағынды алу
5. Босанған ананы жуындыру және тігістеріне күтім көрсету
6. Онкоцитологияға жағынды алу
7. Қынапқа дәрілік құйма жүргізу
8. Қынапқа емдік тығынды енгізу
9. Жатыр диагностикалық қырнау отасына құрал-жабдықтар жиынтығын дайындау, дәрігерге көмек көрсете білу.

10. Қынаптың артқы күмбезі арқылы құрсақ қуысының пункциясына құрал дайындау

11. Пышақ биопсиясына құрал дайындау, дәрігерге көмек көрсете білу.

12. Жамбастың өлшемдерін анықтау

Тәжірибе сабақтары симуляциялық орталықта, кәсіби құзыреттілікке сәйкес манипуляцияны игеру мақсатында емхана базасында өтеді.

6.Әдебиет және оқу құралдары

6.1. Негізгі әдебиеттер:

1. Бейсембаева Р.С. Акушерия: оқулық - Алматы «Білім», 2008.
2. Раисова Ә.Т. Акушерия және гинекология: оқу құралы – Алматы: Эверо, 2011.
3. Үкібасова С. Акушерия бойынша фантомдық курс: оқу құралы – Алматы: Эверо, 2011.
4. Акушерство: Нац.руководство под ред. Э.К.Айламазяна/М. ГЭОТАР, Медиа, 2011
5. Бодяжина И.И. Акушерство: Оқулық 1 том., 2 том., 3 том. – Эверо,2015-330экз.
6. Бодяжина И.И. Акушерство: Оқулық 1 том., 2 том., 3 том. – Эверо,2014-120экз.
7. Акушерия: оқулық / Г.М.Савельева – М.:ГЭОТАР – Медиа, 2014. – 576 бет. – 125 экз.
8. Дошанова А.М. Акушерия: оқулық. – Алматы: Эверо, 2014. – 640 бет – 30 экз.
9. Раисова Ә.Т. Акушерия және гинекология: оқулық / Ә.Т.Раисова. – ҚазМУ Ғыл.кеңесі. – Алматы: Эверо, 2014. – 392 бет. – 190 экз.
10. Гинекология: оқулық – М.: ГЭОТАР – Медиа, 2015 – 448 с. 1 экз.
11. Дзигуа, М. В. Акушерия: практикалық сабақтарға басшылық: мед. училищелер мен колледждерге арналған оқу құралы - М. : ГЭОТАР - Медиа, 2014. - 312 бет-41экз.

қосымша:

1. Иванова В.И., Матвейчик Т.В. «Организация сестринского дела», Минск, 2006
2. Раисова Ә.Т. Акушерия және гинекология: оқулық – Алматы: Асем-Систем, 2010.
3. Гинекология. Курс лекции: учеб. пособие /под ред. А.Н.Стрижакова –М, 2009
4. Акушерлік асқынулардың қауіп факторы ретіндегі антифосфолипидті синдром: оқу құралы – Алматы: Эверо, 2014. – 104 бет. – 30 экз.
5. Акушерство; рук.к практ.занятиям; учеб.пособие /М.В.Дзигуа, А.А.Скребушевская. – М.; ГЭОТАР-Медиа, 2014-36 экз.
6. Внутриматочная контрацепция/ В.Н.Прилепская Е.А. – М:ГЭОТАР.-медиа.2014-10экз.
- 7.Гинекология. Руководство к практическим занятиям: учебное пособие / под ред.В.Е.Радзинского 3-е изд.перераб и доп. 2013-36экз.
8. Гинекология. Национальное руководство. Краткое издание/ под ред.Г.М.Савальевой 2013-50экз.
9. Раисова Ә.Т. Акушерия және гинекология пәнінен СӨЖ арналған оқу құралы – Алматы: Эверо, 2011.
10. Акушерство. Курс лекций:оқу құралы/ А.Н.Стрижаков, А.И.Давыдов-М., 2009.
11. Көзденова Р.Ә. Гинекология: оқу құралы.- Алматы. Ғылым, 2001.
12. Сестринская помощь в акушерстве и при патологии репродуктивной системы у женщин и мужчин: учебное пособие – М.В. Дзигуа – ГЭОТАР, 2013.
13. Дзигуа М.В. Акушерия: практикалық сабақтарға басшылық: мед.училищелер мен колледждерге арналған оқу құралы – М.:ГЭОТАР – Медиа, 2014. – 312 бет - 41 экз.
14. Дошанова А.М. Акушериядағы шұғыл жағдайлар оқу құралы – Алматы: Эверо, 2014. – 72 бет. – 125 экз.

и неонатологии», МЗРК Научный Центр Акушерства, Гинекологии и Перинатологии. 2010г.

6.3.Құрал-жабдықтар: медициналық құжаттар, кестелер, оқулық фильмдер, слайд – презентация, ситуациялық есептер, оқу көрнекіліктер, анатомиялық модельдер, стимулятор, фантом, медициналық құралдар, аппаратпен приборлар.